

نقش مرجعیت علمی و آینده نگری در توسعه دانشگاه های نسل چهارم به منظور ارایه مدل (مطالعه موردی: دانشگاه های علوم پزشکی مازندران)

سمیه بیک زاده درونکلای^۱، رضا یوسفی سعیدآبادی^{۲*}، سعید صفاریان همدانی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۰۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۶/۰۵

چکیده

زمینه و هدف: هدف کلی پژوهش حاضر، نقش مرجعیت علمی و آینده نگری در توسعه دانشگاه های نسل چهارم به منظور ارایه مدل در دانشگاه علوم پزشکی مازندران بود.

روش بررسی: این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش توصیفی از نوع پیمایشی بود. جامعه آماری آن را کلیه مدیران و اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی مازندران به تعداد ۴۶۵ نفر تشکیل دادند که بر اساس فرمول کوکران، تعداد ۲۱۰ نفر با روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای به عنوان نمونه انتخاب شدند. جهت جمع آوری داده ها از پرسش نامه مرجعیت علمی با ۶۰ سوال، پرسش نامه آینده نگری با ۵۶ سوال و پرسش نامه توسعه دانشگاه نسل چهارم با ۴۰ سوال استفاده شد. روایی صوری و محتوایی ابزارها به تایید متخصصان رسید و پایایی آنها نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای پرسش نامه مرجعیت علمی ۰/۸۸، آینده نگری ۰/۹۵ و توسعه دانشگاه نسل چهارم ۰/۹۱ محاسبه شد. جهت تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون معادلات ساختاری استفاده شد.

یافته ها: نتایج نشان داد که آینده نگری با ضریب استاندارد (۰/۶۸۶) بیشترین تاثیر را در توسعه دانشگاه نسل چهارم دارد.

استنتاج: نتایج این پژوهش نشان داد که نقش مرجعیت علمی و آینده نگری در توسعه دانشگاه های نسل چهارم در دانشگاه علوم پزشکی مازندران مثبت و معنادار می باشد و همچنین مدل ارائه شده دارای برآزش مناسب می باشد.
کلید واژه ها: مرجعیت علمی، آینده نگری، توسعه دانشگاه نسل چهارم، دانشگاه علوم پزشکی

۱. دانشجوی دکترای مدیریت آموزش عالی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، ساری، ایران Email: Somayehbeygzadeh068@gmail.com

۲. استادیار گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران Email: ruosefi@yahoo.com

۳. استادیار گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران Email: snhrm3000@yahoo.com

مقدمه

مرجعیت علمی و فناوری ایران در پنجاه سال آینده طرح موضوعی همراه با خیال پردازی و رویاسازی نیست بلکه ترسیم واقعیتی است که براساس سند چشم انداز و با عزمی راسخ و استوار از مردم و مسئولین کشور در آینده‌ای نه چندان دور برای این مرز و بوم به وجود خواهد آمد. از این رو مطالعه و پژوهش در این خصوص و واکاوی عوامل، بسترها، ضرورتها، شاخصها و راهکارهای این مسئله باعث تسهیل و تسریع در روند رسیدن به این هدف ملی شده و ترسیم این افق را ملموس می‌نماید. در همین راستا مقام معظم رهبری نیز موضوع مرجعیت علمی کشور را با دورنگری و بصیرت الهی خویش مطرح نموده است. حرکت و جهش علمی ما در سالهای اخیر گویای این واقعیت است که قدرت علمی و ظرفیت‌های نهفته بیشماری داریم که اگر این ظرفیتها در مسیر درست هدایت شود، علاوه بر کسب مرجعیت در سطح بین‌المللی میتوان از فرصتهای ایجاد شده آن برای پیشرفت در همه عرصه های مختلف علمی استفاده کرد (۱). مرجعیت علمی، بهره‌برداری بهینه از مجموعه منابع کشور برای حرکتی منظم از وضعیت موجود به جایگاه علمی، در قالب نقشه جامع علمی کشور است (۲) که نقش مهمی در توسعه و اثربخشی دانشگاه‌ها دارد.

از طرفی اثربخشی نظام آموزشی همراه با رشد پژوهش‌های هر کشور از جمله شاخص‌های سنجش توسعه یافتگی محسوب می‌شود. از آنجا که قرن جدید با تغییر و تحولات سریع و عظیم در عرصه‌های مختلف مواجه است؛ نظام‌های آموزشی، برای تحقق شایسته اهداف خود باید بتواند ضمن شناسایی این تحولات و برنامه‌ریزی برای مواجهه با آنها، دانشجویان را نیز به دانش و مهارت‌هایی مجهز سازد که بتوانند تحولات و مسایل آینده را شناسایی کنند و برای آن آماده گردند (۳)؛ چرا که اولین و مهمترین وظیفه نظام آموزشی، آماده‌سازی دانشجویان برای نیازها، چالشها و تقاضاهای آینده است. بنابراین یکی از

وظایف دانشگاهها، توانمندی دانشجویان در عرصه های مختلف از جمله شناخت آینده یا آینده‌نگری است.

ساموئل و تامبوراج (۴) معتقدند که به منظور توسعه ایده های علمی در میان دانش‌آموزان و دانشجویان، آینده پژوهی در آموزش ضروری است. همچنین ترک زاده و کشاورزی (۵) نیز در تحقیقات خود نشان دادند که آینده نگری بر عملکرد موثر است. لذا شناسایی ابعاد و عوامل موثر بر آینده نگری ضروری است.

با توجه به اینکه دانشگاههای علوم پزشکی نقش اساسی در ارتقای سلامت جامعه دارند، لذا توصیه میگردد برای ارتقای کیفیت آموزشی باید برنامه ریزی دقیقی توسط مدیران و دست اندرکاران نظام آموزش عالی سلامت صورت گیرد. در این زمینه بسته تحول و نوآوری در آموزش علوم پزشکی توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به اجرا در آمده است که یکی از بسته‌ها به بحث حرکت به سوی دانشگاه های نسل سوم و چهارم می‌پردازد که ناظر به سه سیاست کلی نهادینه سازی رویکرد آموزش پاسخگو در نظام سلامت؛ حضور در عرصه های آموزشی منطقه ای و جهانی و تولید و بومی سازی شواهد معتبر علمی برای ارتقای آموزش عالی سلامت می باشد (۶). در این راستا لازم است دانشگاه های علوم پزشکی کشور در مسیر خود به شناسایی ویژگی‌های خاص خود بپردازند و رویکرد کاهش وابستگی به بودجه عمومی را اتخاذ نمایند. این موضوع از این رو مهم هست که ساختارهای آموزش عالی، سازمان دانشگاه ها برای فرایند برنامه‌ریزی به آن نیاز دارند و باید این امر در جهت پاسخ به شرایط متغیر جامعه انجام شود و ضروری است ابتدا بیانیه ماموریت خود را تدوین نمایند سپس با توجه به ویژگی‌های خاص خود و با شناسایی نقاط قوت و ضعف خود جهت حرکت در مسیر تبدیل شدن به دانشگاه نسل سوم و چهارم اقدام نمایند.

قلی زاده زواشتی و همکاران (۷) در پژوهشی با عنوان

موردنظر و ارتقای دانش آینده پژوهی، مهمترین دستاوردهای تعامل دوسویه آینده پژوهی و مدیریت دانش حوزه علوم انسانی تشخیص داده شده است؛ تابان و همکاران (۱۱) در پژوهشی با عنوان «شناسایی مؤلفه های مرجعیت علمی در آموزش عالی ایران با رویکرد داده بنیاد» نشان دادند که مرجعیت عملی به عنوان پدیده محوری شامل اخلاق گرایی، سلامت روحی و روانی، مهارت، نگرش، انگیزش درونی و خلاقیت فردی است و برای ایجاد آن بایستی عوامل علی اثرگذار (عوامل انگیزاننده) بر مرجعیت علمی شامل نظام انگیزش و پاداش، شایسته سالاری و فضای آزاد اندیشی را مورد توجه قرار داد و یداللهی و همکاران (۱۲) در پژوهشی با عنوان «بررسی و تعیین مولفه های آینده پژوهی جهت طراحی مدل در آموزش های مهارتی» نشان دادند که مدلی شامل مولفه های اصلی فلسفه، اهداف، مبانی نظری، مراحل اجرایی، نظام ارزیابی و مهندسی مجدد طراحی شد. که فلسفه الگو شامل پاسخگویی به نیازهای جامعه و توسعه پایدار با اتکا بر مشارکت مردمی؛ آماده سازی و آموزش برای آینده؛ کشف روند جریانات گذشته تاکنون؛ باور و اعتقاد نسبت به بار ارزشی حاصل از فرایند آینده پژوهی در آموزش مهارتی می باشد؛ میانداری و همکاران (۱۳) در پژوهشی با عنوان «طراحی مدل سازمان آینده گرا در نظام آموزش عالی» نشان دادند که سازمان آینده گرا دارای ۸ بعد (آینده نگری، هوشیاری محیطی، فرهنگ آینده گرا، ویژگی های روانشناختی مثبت، ارزشهای آتی ذینفعان، چندچهرگی، چابکی و دانش مداری) است و قمی و همکاران (۱۴) در پژوهشی با عنوان «بررسی عوامل دستیابی به مرجعیت علمی از دیدگاه استادان دانشگاه علوم پزشکی تبریز» نشان دادند که عوامل دستیابی به مرجعیت علمی از دیدگاه استادان به ترتیب عبارتند از: گسترش ارتباط دانشگاه با محافل علمی برتر دنیا، تقویت روحیه انتقادپذیری، دستیابی به علم و دانش پیشرفته، رونق دادن به نشریات علمی، توجه بیشتر به پروژه های تحقیقاتی

«شناسایی قابلیت های کلیدی آینده نگاری سازمانی در بانک ها و موسسات مالی ایران» نشان دادند که یافته های پژوهش جاری به میزان قابل توجهی درک ما از آمادگی و قابلیت اجرای پروژه های آینده نگاری سازمانی در صنعت بانک داری را افزایش میدهد، به طوری که قابلیت های آینده نگاری بانکهای دسته اول نسبت به سایر بانکها در دو بعد قابلیت های انتخاب استراتژی و قابلیت های یکپارچه سازی بیشتر است ولی در بعد قابلیت های پوشش محیطی نسبت به سایر بانکها کمتر است؛ لطیفی و همکاران (۸) در پژوهشی با عنوان «استخراج و اولویت بندی راهبردهای نیل به مرجعیت علمی ایران با روش تحلیل عملکرد- اهمیت» نشان دادند که براساس بیانات مقام معظم رهبری، ۱۴ راهبرد اساسی برای نیل به مرجعیت علمی شناسایی شد که راهبردهای «وحدت حوزه و دانشگاه»، «نهضت نرم افزاری و تولید علم»، «تحول در آموزش و پرورش» و «تحول در نظام تعلیم و تربیت» باید در اولویت قرار گیرند و راهبردهای «مدیریت نظام مند عرصه علمی» و «جذب و حمایت نخبگان» باید با میزان توجه کنونی ادامه یابند و راهبردهای سوم شامل راهبردهای «اسلامی سازی علوم» و «تبادل علمی و دیپلماسی علمی» و راهبردهای «تحول در حوزه علمیه»، «تاسیس دانشگاه اسلامی»، «گفتمان سازی علمی»، «آزاداندیشی»، «یادگیری از غرب ولی شاگرد نماندن» و «تاسیس شرکتهای دانش بنیان و تجاری سازی علم و فناوری» راهبردهای دارای اولویت چهارم را شامل میشوند؛ رحمانیان و همکاران (۹) در پژوهشی با عنوان «مؤلفه های مؤثر بر آینده پژوهی بیمارستانها» نشان دادند که رهبری، مدیریت، آموزش، سیاست گذاری، خلاقیت و نوآوری و رقابت از مولفه های مؤثر بر آینده پژوهی در بیمارستانها می باشند؛ واعظی و همکاران (۱۰) در پژوهشی با عنوان «آینده پژوهی در علوم انسانی با رویکرد مدیریت دانش؛ ملاحظات، دستاوردها و اثرات» نشان دادند که تحقق پیش بینی ها، رسیدن به آینده

پیچیدگی محور عبارتند از: برگشت ناپذیری از زمان؛ وابستگی به مسیر، حساسیت به شرایط اولیه، ظهور و علت های پیچیده و اهرسمان (۱۹) در پژوهشی با عنوان «چهارچوب نظری برای مطالعات آینده» به ارائه مدلی برای آینده پژوهی پدیده های پیچیده متمرکز پرداخت و نشان داد که مهمترین عوامل مؤثر بر سناریونویسی برای آینده این پدیده ها عبارتند از: میزان انعطاف، امکان تجزیه پذیری و میزان نوسانات ذاتی پدیده. بنابراین با عنایت به مطالب ارائه شده، سوال اصلی پژوهش حاضر این است که: نقش مرجعیت علمی و آینده نگری در توسعه دانشگاه های نسل چهارم به منظور ارائه مدل در دانشگاه علوم پزشکی مازندران چگونه است؟

روش بررسی

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری آن را کلیه مدیران و اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی مازندران به تعداد ۴۶۵ نفر تشکیل میدهند که بر اساس فرمول کوکران، تعداد ۲۱۰ نفر با روش نمونه گیری «تصادفی طبقه ای» براساس مرتبه علمی به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند (جدول ۱). جهت جمع آوری دادهها در این پژوهش از پرسشنامه های ذیل استفاده شده است:

- پرسشنامه محقق ساخته مرجعیت علمی: این پرسشنامه دارای ۶۰ سوال و ۹ بعد «تولید و خلق دانش، توسعه خلاقیت، نظارت و ارزیابی مشارکتی مستمر، توسعه منابع مالی، تجاری سازی دانش، ساختار سازمان، مدیریت تحول آفرین، استقلال

و تبدیل آنها به علم و فناوری، اختصاص اعتبارات کافی برای طرحهای تحقیقاتی، توسعه فرهنگ خودباوری، ایجاد نشاط علمی، گسترش پژوهش در عرصه کاربردی و توسعه ای، گسترش خدمات علمی- تخصصی، ارتقای توانمندیهای همه جانبه اعضای هیات علمی و اعتقاد به فرهنگ جوان گرایی.

کرن- گلدبرگر و همکاران (۱۵) در پژوهشی با عنوان «برداشت از نظارت ایمنی در مطالعات بالینی و تأثیر بالقوه آن بر مشارکت در آینده پژوهی» نشان دادند که مشارکت در آینده پژوهی در مطالعات بالینی تأثیر دارد. همچنین مشارکت در آینده پژوهی با سن و قومیت پاسخ دهنده، دریافت بروشور نظارت ایمنی ارتباط دارد؛ موساکوفس و پونیگانیت (۱۶) در پژوهشی با عنوان «آینده پژوهی در ارتباطات مشارکتی در تایلند» نشان دادند که ارتباطات مشارکت، ارتباط اصلی از پارادایم توسعه است. این پارادایم بر مردم محوری در پاسخ به حل مسئله و نیازهای مردم در جوامع مختلف، تمرکز دارد. همچنین ارتباط مشارکتی به ندرت در مطالعه رسانه های جدید یافت میشود. لذا آینده پژوهی در ارتباطات مشارکتی ضروری است؛ پرایس و پترسون (۱۷) در پژوهشی با عنوان «مرجعیت علمی، ریسک و توسعه: توضیح نگرش نسبت به علم بین المللی» نشان دادند که افراد در جوامع ثروتمند برای علم حمایت کمتری نسبت به جوامع فقیرتر دارند. همچنین اعتماد افراد در کشورهایی که دسترسی به فناوری بالا دارند، اعتماد به مرجعیت علمی نیز کمتر است؛ دربیشر (۱۸) در پژوهشی با عنوان «مفاهیم، چالش ها و مزایای یک آینده پژوهی پیچیدگی محور» نشان دادند که چالش های آینده پژوهی

جدول ۱. تعداد جامعه و نمونه آماری براساس مرتبه علمی

مرتبه علمی	مربی	استادیار	دانشیار	استاد	جمع
جامعه	۲۷	۲۹۱	۱۰۰	۴۷	۴۶۵
نمونه	۱۳	۱۳۱	۴۵	۲۱	۲۱۰
نسبت	۰/۰۶	۰/۶۲	۰/۲۲	۰/۱۰	۱

علمی و فرهنگ سازمان» می باشد که در طیف ۵ گزینه ای لیکرت (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) طراحی شده و به ترتیب از ۱ تا ۵ نمره گذاری میشود.

- پرسشنامه محقق ساخته آینده نگری: این پرسشنامه دارای ۵۶ سوال و ۹ بعد «پاسخگویی به نیازهای جامعه، درک مفهومی، سازگاری با تغییرات، چشم انداز استراتژیک، تصمیم گیری، استعدادیابی پژوهشی، توانمندسازی، حمایت پژوهشی و ساختار سازمان» میباشد که در طیف ۵ گزینه ای لیکرت (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) طراحی شده و به ترتیب از ۱ تا ۵ نمره گذاری میشود.

- پرسشنامه محقق ساخته توسعه دانشگاه نسل چهارم: این پرسشنامه دارای ۴۰ سوال و ۵ بعد «شایستگی های منابع انسانی، استقلال مالی، شرکتهای دانش بنیان، چشم انداز دانشگاه و مدیریت دانش» می باشد که در طیف ۵ گزینه ای لیکرت (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) طراحی شده و به ترتیب از ۱ تا ۵ نمره گذاری میشود.

روایی صوری و محتوایی ابزارها به تایید متخصصان رسید و پایایی آنها نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای پرسشنامه مرجعیت علمی ۰/۸۸، پرسشنامه آینده نگری ۰/۹۵ و پرسشنامه توسعه دانشگاه نسل چهارم ۰/۹۱ محاسبه شد که مورد تایید میباشند. جهت تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون معادلات ساختاری با استفاده از نرم افزارهای SPSS21 و PLS استفاده شد.

یافته ها

بررسی توصیفی متغیرهای پژوهش:

در جدول ۲ میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

نتایج جدول ۲ نشان میدهد که؛ میانگین و انحراف معیار مرجعیت علمی (۳/۵۳۴±۰/۶۳۱) است که از بین ابعاد آن

بیشترین میانگین مربوط به نظارت و ارزیابی مشارکتی مستمر (۳/۶۹۹±۰/۷۸۱) و کمترین میانگین مربوط به استقلال علمی (۳/۴۴۱±۰/۷۲۲) میباشد. میانگین و انحراف معیار آینده نگری (۳/۵۸۷±۰/۶۴۱) است که از بین ابعاد آن، بیشترین میانگین مربوط به تصمیم گیری (۳/۷۴۷±۰/۹۱۰) و کمترین میانگین مربوط به پاسخگویی به نیازهای جامعه (۳/۴۲۱±۰/۷۰۸) می باشد. میانگین و انحراف معیار توسعه دانشگاه نسل چهارم (۳/۵۶۳±۰/۷۴۶) است که از بین ابعاد آن، بیشترین میانگین مربوط به مدیریت دانش (۳/۶۷۱±۰/۸۶۴) و کمترین میانگین مربوط به شرکت های دانش بنیان (۳/۴۷۶±۰/۸۷۴) می باشد.

بررسی سوال پژوهش:

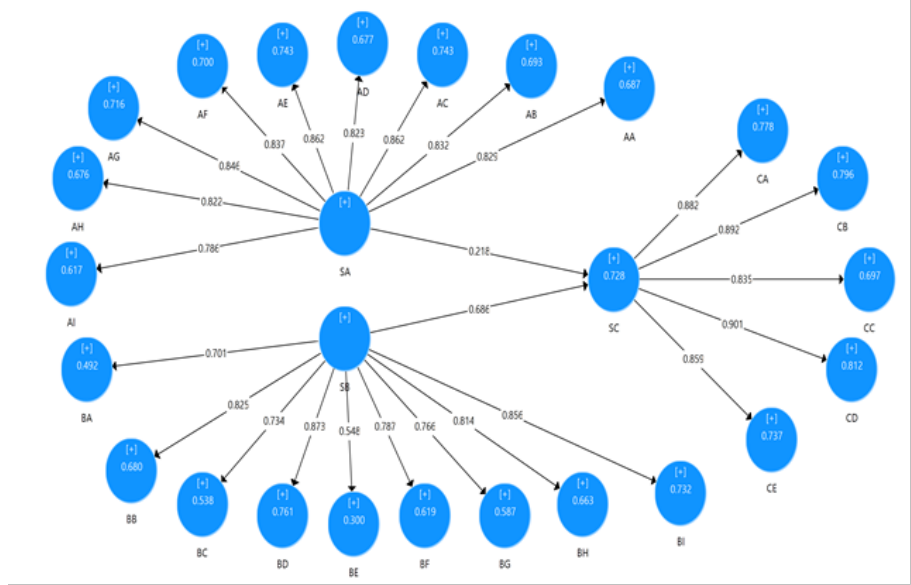
برای بررسی میزان اثرگذاری مرجعیت علمی و آینده نگری در توسعه دانشگاه های نسل چهارم به همراه ارائه الگوی یکپارچه و متعادل براساس روابط بین متغیرها از نرم افزار pls استفاده شد که نتایج در نمودارهای ۱ و ۲ و جدول ۳ ارائه شده است.

نمودارهای ۱ و ۲ و نتایج جدول ۳ نشان میدهند که، بین متغیرهای مکنون برون زا (مرجعیت علمی و آینده نگری) با متغیر مکنون درون زا (توسعه دانشگاه نسل چهارم)، براساس ضرایب مسیر به ترتیب بارعاملی ۰/۲۱۸ و ۰/۶۸۶ برقرار است، همچنین با توجه به مقدار t-value برای دو رابطه (به ترتیب ۳/۳۱۷ و ۱۳/۹۷۴) که در خارج بازهی (۲/۵۸ و -۲/۵۸) قرار دارند در سطح اطمینان ۹۹% تاثیر مرجعیت علمی و آینده نگری بر توسعه دانشگاه نسل چهارم معنی دار شده است. بنابراین مرجعیت علمی و آینده نگری بر توسعه دانشگاه نسل چهارم تاثیر مثبت و معناداری دارد. همچنین آینده نگری با ضریب استاندارد (۰/۶۸۶) بیشترین تاثیر را در توسعه دانشگاه نسل چهارم دارد. بنابراین میتوان نتیجه گرفت که؛ نقش مرجعیت علمی و آینده نگری در توسعه دانشگاه های نسل چهارم در دانشگاه علوم پزشکی مازندران مثبت و

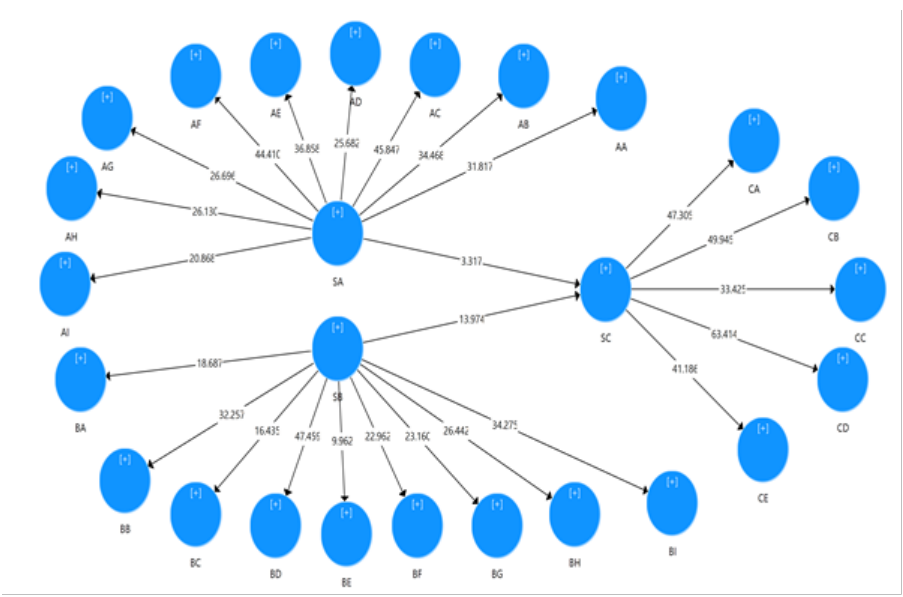
جدول ۲. بررسی توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	کد متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار
مرجعیت علمی	SA	۲۱۰	۳/۵۳۴	۰/۶۳۱
تولید و خلق دانش	AA	۲۱۰	۳/۴۷۲	۰/۷۵۸
توسعه خلاقیت	AB	۲۱۰	۳/۴۶۳	۰/۷۳۲
نظارت و ارزیابی مشارکتی مستمر	AC	۲۱۰	۳/۶۹۹	۰/۷۸۱
توسعه منابع مالی	AD	۲۱۰	۳/۶۰۴	۰/۷۱۶
تجاری سازی دانش	AE	۲۱۰	۳/۵۰۸	۰/۶۵۴
ساختار سازمان	AF	۲۱۰	۳/۵۸۸	۰/۸۷۳
مدیریت تحول آفرین	AG	۲۱۰	۳/۴۷۷	۰/۶۸۸
استقلال علمی	AH	۲۱۰	۳/۴۴۱	۰/۷۲۲
فرهنگ سازمان	AI	۲۱۰	۳/۵۵۳	۰/۸۷۵
آینده نگری	SB	۲۱۰	۳/۵۸۷	۰/۶۴۱
پاسخگویی به نیازهای جامعه	BA	۲۱۰	۳/۴۲۱	۰/۷۰۸
درک مفهومی	BB	۲۱۰	۳/۶۴۳	۰/۸۱۶
سازگاری با تغییرات	BC	۲۱۰	۳/۵۸۴	۰/۸۷۸
چشم انداز استراتژیک	BD	۲۱۰	۳/۵۴۶	۰/۸۰۱
تصمیم گیری	BE	۲۱۰	۳/۷۴۷	۰/۹۱۰
استعدادیابی پژوهشی	BF	۲۱۰	۳/۴۵۷	۰/۸۳۰
توانمندسازی	BG	۲۱۰	۳/۶۷۱	۰/۸۱۶
حمایت پژوهشی	BH	۲۱۰	۳/۶۷۰	۰/۸۹۶
ساختار سازمان	BI	۲۱۰	۳/۵۴۲	۰/۸۳۰
توسعه دانشگاه نسل چهارم	SC	۲۱۰	۳/۵۶۳	۰/۷۴۶
شایستگی های منابع انسانی	CA	۲۱۰	۳/۵۲۱	۰/۸۱۶
استقلال مالی	CB	۲۱۰	۳/۵۱۷	۰/۷۹۱
شرکت های دانش بنیان	CC	۲۱۰	۳/۴۷۶	۰/۸۷۴
چشم انداز دانشگاه	CD	۲۱۰	۳/۶۲۸	۰/۸۷۴
مدیریت دانش	CE	۲۱۰	۳/۶۷۱	۰/۸۶۴

سمیه بیک زاده درونکلانی و همکاران

نمودار ۱. مدل ساختاری در حالت تخمین استاندارد ضرایب مسیر

نمودار ۲. مدل ساختاری در حالت معنی داری ضرایب مسیر

جدول ۳. نتایج حاصل از یافته‌های تحلیل مسیر

متغیرها	t آماره	ضریب استاندارد
نقش مرجعیت علمی در توسعه دانشگاه‌های نسل چهارم در دانشگاه علوم پزشکی	۳/۳۱۷	۰/۲۰۱۸
نقش آینده‌نگری در توسعه دانشگاه‌های نسل چهارم در دانشگاه علوم پزشکی	۱۳/۹۷۴	۰/۶۸۶

معنادار میباشد.

به آینده و چشم اندازهای حوزه موضوعی خاص است. که همه اینها به نوعی در توسعه دانشگاه نقش دارند. از طرفی آینده نگری با ابعاد خاص آن همانطور که توسط بیک زاده و همکاران (۲۰) مطرح شد، مشتمل بر مجموعه تلاش هایی است که با استفاده از تجزیه و تحلیل منابع، الگوها و عوامل تغییر و یا ثبات، به تجسم آینده های بالقوه و برنامه ریزی برای آنها میپردازند و منعکس میکنند که چگونه از دل تغییرات امروز، واقعیت فردا تولد مییابد. موضوع اصلی آینده نگری در آموزش عالی، شناسایی نظام مند نیروها و پیش رانهای تغییر، فرصتها و تهدیدهای ناشی از تغییرات، طراحی چشم انداز و آینده مطلوب برای آموزش عالی و دانشگاه اثربخش و طراحی راهبردها و اقدام های مؤثر برای دستیابی به آینده مطلوب است. لذا آینده نگری میتواند در توسعه دانشگاهها و سوق دادن آنها به کارآفرینی و ثروت آفرینی مؤثر باشد.

نتیجه گیری

حرکت و جهش علمی ما در سالهای اخیر گویای این واقعیت است که قدرت علمی و ظرفیتهای نهفته بشماره داریم که اگر این ظرفیتها در مسیر درست هدایت شود، علاوه بر کسب مرجعیت در سطح بین المللی میتوان از فرصتهای ایجاد شده آن برای پیشرفت در همه عرصه های مختلف علمی استفاده کرد. از طرفی در وضعیت کنونی جهان که تغییرات در همه زمینه ها به سرعت انجام میشود، آینده نگری و سازماندهی فعالیتهای علمی و پژوهشی برای پیش بینی آینده ضرورتی انکارناپذیر است؛ لذا اگر نظام آموزشی از جمله دانشگاهها مبتنی بر آینده نگری نباشند، قادر نخواهد بود تا برون داد چندان مفیدی ارایه دهند؛ چرا که با عدم بهره گیری از اصل آینده نگری بسیاری از فرصتهای خود را بدون ارایه دستاورد قابل عرضه ای از دست خواهند داد و نمیتوانند به سوی کارآفرینی، ارزش آفرینی و ثروت آفرینی حرکت کنند.

برای تعیین درجه تناسب مدل نقش مرجعیت علمی و آینده نگری در توسعه دانشگاه های نسل چهارم در دانشگاه علوم پزشکی مازندران از شاخص GOF استفاده شد. این شاخص را با سه مقدار ۰/۰۱ (ضعیف)، ۰/۱۵ (متوسط) و ۰/۳۵ (قوی) مقایسه می نمایند. مقدار شاخص GOF، ۰/۷۴۰ محاسبه شد. با توجه به اینکه این مقدار بالای ۰/۱۵ محاسبه شد، لذا مدل دارای برازش مناسب می باشد.

بحث

نتایج این پژوهش نشان داد که؛ نقش مرجعیت علمی و آینده نگری در توسعه دانشگاههای نسل چهارم در دانشگاه علوم پزشکی مازندران مثبت و معنادار میباشد. به عبارتی مرجعیت علمی و آینده نگری در توسعه دانشگاههای نسل چهارم در دانشگاه علوم پزشکی مازندران تاثیر مثبت و معناداری دارند. همچنین آینده نگری بیشترین تاثیر را در توسعه دانشگاه نسل چهارم دارد. در تبیین این یافته میتوان گفت که؛ مرجعیت علمی، بهره برداری بهینه از مجموعه منابع کشور برای حرکتی منظم از وضعیت موجود به جایگاه علمی، در قالب نقشه جامع علمی کشور است که نقش مهمی در توسعه و اثربخشی دانشگاهها دارد. از طرفی همانطور که باقری و همکاران (۱)، معتقدند دو راهکار برای حرکت در مسیر مرجعیت علمی وجود دارد که عبارتند از: شناسایی و معرفی ظرفیتهای توانمندیهای خود و تقویت آن و استفاده صحیح از آن؛ ایجاد ظرفیتهای و توانمندیهای باقابلیت مرجعیت در خود. این امر به تعبیر مقام معظم رهبری جهاد مستمر علمی را می طلبد و این راهکار به نوعی در برگیرنده مفهوم آینده نگری است، چرا که شناخت ظرفیتهای ناموجود و نیاز به امکان سنجی آن براساس شرایط موجود و آینده مستلزم نگاه

لذا در این پژوهش نقش مرجعیت علمی و آینده‌نگری در توسعه دانشگاه‌های نسل چهارم مورد بررسی قرار گرفت.

در پایان با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهادهایی به شرح ذیل به مدیران و مسئولان دانشگاه علوم پزشکی ارائه میشود:

- به منظور آماده‌سازی و ایجاد امکانات لازم در زمینه آینده‌نگری بسترسازی فرهنگی در دانشگاه علوم پزشکی به طور رسمی به عمل آید و دانشگاهها به تجهیزات فناوری، پایگاهها اطلاعاتی و امکانات مالی کافی مجهز شوند.

- روحیه پژوهشگری را جهت توسعه پژوهش در دانشجویان پرورش دهند تا سهم کشور در تولیدات علمی جهان و خزانه دانش بشری افزایش یابد (توام ساختن آموزش و پژوهش در طول دوره تحصیل).

- شیوه‌های تدریس و آموزش در دانشگاه به منظور توسعه

شیوه‌های پژوهش محور و مساله محور بازنگری گردد.
- منابع علمی و کتابخانه‌های در دانشگاه را غنی سازند و به دنبال آن توان اساتید و دانشجویان را در استفاده از منابع ارتقاء دهند.

- دانشگاه علوم پزشکی، به مرجعیت علمی به عنوان یکی از چشم اندازه‌های مطلوب و مزیت آفرین در برنامه ریزی راهبردی خود، توجه جدی داشته باشد.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران وظیفه خود میدانند از تمامی اعضای هیات علمی که با صبر و حوصله فراوان در زمینه تکمیل پرسشنامه‌های این پژوهش همکاری کرده‌اند، کمال تشکر و قدردانی را به عمل آورد.

1. Bagheri P, Avand A, Kouhpayeh A, Homayounfar R, Farjam M, Avand F. [Tips about Scientific Authority Looking at the Role of Students in Its Realization and Barriers]. *SUMS Journal*. 2017; 24 (1): 53-51.
2. Ahlqvist T, Rhisiart M. Emerging pathways for critical futures research: Changing contexts and impacts of social theory. *Futures journal*. 2015 Aug 1;71: 91-104.
3. Gur U, Oylumlu IS, Kunday O. Critical assessment of entrepreneurial and innovative universities index of Turkey: Future directions. *TFSC Journal*. 2017; 123: 161-168.
4. Samuel SJ, Thamburaj K.P. Promoting Scientific Ideas through the Future Studies in Tamil Language Teaching. *Procedia - Social and Behavioral Sciences Journal*. 2015; 174: 2084-2089.
5. Torkzade J, Keshavarzi F. [Relationship between Futurism and Educational Performance of students in Medical Sciences of Shiraz University: Mediation Role of Goal Orientation]. *RME journal*. 2015; 7 (4) :3-12.
6. Abbasi H, Nasiri Qurqani B, Sorani Y, and Mosleh M. [Moving to the third generation of medical sciences universities, a strategy for a knowledge-based economy]. *Journal of Medicine & Cultivation*. 2018; 27 (3): 179-189.
7. Gholizadeh Zavasti M, Fazli, S, Keshavarz Turk A, Ibnorasoul, SS. [Identification of key organizational foresight capabilities in Iranian banks and financial institutions]. *QMS Journal*. 2019; 30 (116): 1-14.
8. Latifi M, Tahmasebi Blookabad R, Javadi M, Mirzaei Hasouki MH. [Extraction and Prioritization - Importance of Strategies to Achieve Scientific Authority in Iran by Performance Analysis Method – Importance]. *Strategic Quarterly*. 2018; 27 (86): 5-29.
9. Rahmanian E, Nekoï Moghaddam M, Mardani M. [Factors Affecting Hospitals Future Research: A Qualitative Study]. *QRHS Journal*; 2018; 7 (4): 361-371.
10. Vaezi SK, Ghomian MM, Vaghefi SH. [Future research in the humanities with a knowledge management approach; considerations, achievements and impacts]. *Journal of MGO*. 2017; 5 (3): 33-48.
11. Taban M, Seyyed Javadin SR, Pourasharf Y, Yasini A, Wisse SM. [Identifying the components of academic authority in Iranian higher education with the Foundation Data approach]. *ESIU Journal*. 2016; 20 (2): 163-182.
12. Yadollahi N, Najafi Borna G, Moradi M. [Investigating and Determining Future Research Components for Model Design in Skill Training]. *The 5th National Conference and the Fourth International Conference on Skills and Employment*. 2016.
13. Miandari K, Sarlak MA, Ahmadi SA, Jalalian N. [Designing a future-oriented organization model (higher education system)]. *MEDSC Journal*. 2013; 8 (3): 63-80.
14. Qomi H, Zadegan A, Alizadeh V, Khodayari M, Hemmati M. [Investigating the Factors of Achieving Scientific Authority from the Viewpoints of Tabriz University of Medical Sciences Professors]. *HMED Journal*. 2010; 4 (3): 51-53.
15. Kern-Goldberger AS, Hill-Ricciuti AS, Zhou J, Savant AP, Quittell LM. Perceptions of safety monitoring in CF clinical studies and potential impact on future study participation. *Cystic Fibrosis Journal*.

- 2019; 18 (4): 530-535.
16. Musakophas R, Polnigongit W. Current and future studies on participatory communication in Thailand. *Kasetsart Journal of Social Sciences*. 2017;38(1): 68-73.
 17. Price AM, Peterson LP. Scientific progress, risk, and development: Explaining attitudes toward science cross-nationally. *International Sociology*. 2016; 31(1): 57-80.
 18. Derbyshire J. The implications, challenges and benefits of a complexity-orientated Futures Studies. *Futures*. 2016; 77: 45-55.
 19. Ehresman C. A theoretical frame for future studies. *On the Horizon*. 2013; 21(1): 46-53.
 20. Beykzadeh S, Yousefi Saeedabadi R, Saffarian Hamedani S. [Identifying the Futurism Dimensions in Mazandaran University of Medical Sciences]. *Medicine and Cultivation*, 2020; 28 (4): 69-80.

Identifying the Futurism Dimensions in Mazandaran University of Medical Sciences

Somayeh Beikzadeh Daroonkolai¹, Reza Usefi Saeedabadi^{*2}, Saeed Safarian hamedani³

Abstract

Background and purpose: The overall objective of the present study was to investigate the role of scientific authority and futurism in the development of fourth generation universities in order to present a model in Mazandaran University of Medical Sciences.

Materials and Methods: The applied study adopted a descriptive and survey-based approach to conduct the study. The population consisted of 465 managers and faculty members of Mazandaran University of Medical Sciences. Based on Cochran formula, 210 individuals were selected by stratified random sampling. For data collection, a questionnaire including 60 questions on scientific authority, 56 for futurism and 40 questions for fourth generation university development was used. The face and content validity of the instruments were confirmed by experts and their reliability was calculated using Cronbach's alpha coefficient leading to 0.88 for scientific reference, 0.95 for futurism and 0.91 for fourth generation university development. The structural equation test was used for data analysis.

Results: The results showed that futurism with standard coefficient of (0.686) had the highest impact on the fourth generation universities development.

Conclusion: The results of this study showed that the role of scientific authority and futurism in the development of fourth generation universities in Mazandaran University of Medical Sciences was positive and significant. Also, the proposed model has an appropriate goodness of fit.

Keywords: Scientific Authority, Futurism, Development of Fourth Generation University, Medical Sciences University

1. PhD Student in Educational Management, Educational Management, Islamic Azad University, Sari, Iran, Email: Somayehbeygzadeh068@gmail.com
2. Assistant professor of Educational Management, Islamic Azad University, Sari, Iran, Email: ruosefi@yahoo.com
3. Assistant professor of Educational Management, Islamic Azad University, Sari, Iran, Email: snhrm3000@yahoo.com

